

УДК 330.131.5

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КАТЕГОРІЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Аптекарь С. С., завідувач кафедри інвестиційного менеджменту Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. І. Туган-Барановського, д.е.н., професор, віце-президент Академії економічних наук України.

Рязанова Ю. В., аспірантка Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Аптекарь С. С., Рязанова Ю. В. Теоретичні аспекти категорії ефективність.

У статті розглядаються проблемні питання використання категорії ефективність у різноманітних напрямках економічної діяльності господарюючого суб'єкта. Проведено історичний аналіз трансформації зазначеного поняття у працях вітчизняних та іноземних науковців. Проаналізувавши підходи до оцінки економічної ефективності планової економіки, можна стверджувати про її вузькість. Групи показників ефективності виробництва використовувалися переважно для оцінки виробничого процесу, для цього розраховували показники рентабельності, показники управління трудовими ресурсами (продуктивність праці), показники використання робочого часу, управління основними фондами (оборотність активів, прибутковість капіталу), показників управління матеріальними ресурсами (затратоємність). Виконано аналіз методологічного апарату оцінювання ефективності. Зроблено спробу систематизувати аксіологічні аспекти компонентів господарської діяльності господарюючих систем за допомогою теоретично-термінологічного джерела, а саме державного стандарту ДСТУ ISO 9000:2007. Досліджено технології дослідження результативності за прибутком іноземних авторів. Узагальнення сучасних теоретичних доробок з питань оцінювання результативності господарської діяльності дало можливість виділити такі підходи: ринковий, фінансовий, витратний. Вказано на трансформаційні зміни сутнісного наповнення поняття «ефективність», що приймають стратегічне направлення. Ускладнення даної категорії є закономірним процесом ускладнення відношення підприємства із зовнішнім середовищем. На сьогодні першочергово аналізується такі показники як адаптивність підприємства, конкурентність, наявність позитивних та негативних екстерналій ринкового середовища. Надаючи системних якостей категорії ефективності, дослідники ототожнюють її з економічним потенціалом. Потенціал розглядається не як сукупність окремих ресурсів підприємства для досягнення поставленої мети, а як системну категорію, що відображає здатність підприємства досягти максимальної результативності діяльності за умови заданих ресурсів та зовнішньої економічної ситуації. Звернено увагу на функціонування замкнених продуктивних циклів на основі вертикальної та горизонтальної інтеграції, що створюють для підприємств додаткові можливості для підвищення ефективності діяльності. Розглянуто систему ключових показників ефективності.

Аптекарь С. С., Рязанова Ю. В. Теоретические аспекты категории эффективность.

В статье рассматриваются проблемные вопросы использования категории эффективность в различных направлениях экономической деятельности хозяйствующего субъекта. Проведен исторический анализ трансформации указанного понятия в трудах отечественных и зарубежных ученых. Проанализировав подходы к оценке экономической эффективности плановой экономики, можно утверждать о ее узости. Группы показателей эффективности производства использовались преимущественно для оценки производственного процесса, для этого рассчитывали показатели рентабельности, показатели управления трудовыми ресурсами (производительность труда), показатели использования рабочего времени, управления основными фондами (оборачиваемость активов, доходность капитала), показателей управления материальными ресурсами (затратоёмкость). Выполнен анализ методологического аппарата оценки эффективности. Сделана попытка систематизировать аксиологические аспекты компонентов хозяйственной деятельности хозяйствующих систем с помощью теоретико-терминологического источника, а именно государственного стандарта ДСТУ ISO 9000:2007. Исследованы технологии оценивания результативности по прибыли у иностранных авторов. Обобщение современных теоретических разработок по вопросам оценивания результативности хозяйственной деятельности позволило выделить следующие подходы: рыночный, финансовый, затратный. Указано на трансформационные изменения сущностного наполнения понятия «эффективность», принимающего стратегическое направление. Усложнения данной категории является закономерным процессом осложнения отношения предприятия с внешней средой. В настоящее время в первую очередь анализируются такие показатели как адаптивность предприятия, конкурентоспособность, наличие позитивных и негативных экстерналий рыночной среды. Наделяя системными качествами категорию эффективность, исследователи отождествляют ее с экономическим потенциалом. Потенциал рассматривается не как совокупность отдельных ресурсов предприятия для достижения поставленной цели, а как системную категорию, отражающую способность предприятия достичь максимальную результативность деятельности при заданном объеме ресурсов и внешней экономической ситуации. Обращено внимание на функционирование замкнутых продуктивных

циклов на основе вертикальной и горизонтальной интеграции, создающие предприятию дополнительные возможности для повышения эффективности деятельности. Рассмотрена система ключевых показателей эффективности.

Aptekar S., Riazanova Yu. Theoretical aspects of the category of efficiency.

The article deals with topical issues of using the category of efficiency in various spheres of business activity of an economic entity. We conducted a historical analysis of the transformation of this notion in the works of domestic and foreign scientists. Having analysed the approaches to assessing the economic efficiency of a planned economy, we can claim that it is narrow. The groups of production performance indicators were mainly used to assess the production process; for this purpose, we calculated profitability indicators, labour resources management indicators (labour efficiency), labour time utilisation indicators, fixed asset management indicators (asset turnover, return on capital), material resources management indicators (cost efficiency). We conducted an analysis of the methodology to assess efficiency. An attempt was made to systematise the axiological aspects of the components of business activity of economic system, namely the state standard DSTU ISO 9000:2007. We made a research of the foreign authors' technologies for efficiency assessment in terms of profits. The generalisation of the modern theoretical elaborations on the economic activity efficiency assessment enabled to determine the following approaches: the market approach, the financial approach and the cost approach. We noted the transformational changes in the essence of the notion "efficiency" which takes a strategic direction. The complication of this category is a logical process of the complication of a company's relationships with its external environment. Currently, such indicators as a company's adaptability, competitiveness, the presence of positive and negative market externalities are analysed primarily. By endowing the efficiency category with systematic qualities, researchers identify it with the economic potential. The potential is not considered as a combination of separate resources of a company to achieve its goal, but as a system category reflecting a company's ability to reach the maximum operational efficiency with the available resources and external economic environment. Attention was paid to the functioning of closed product cycles on the basis of the vertical and horizontal integration, which give a company additional opportunities to increase its operational efficiency. The system of key performance indicators was considered.

Постановка проблеми. Можна стверджувати, що головною задачею управлінського блоку будь-якого підприємства є віднаходження та реалізація напрямків покращення результатів діяльності. Тому значна частина теоретичних та прикладних розробок економістів-фахівців присвячується саме проблемам підвищення ефективності виробничої діяльності, господарюючих структур, управління. При цьому не існує одностайності в розумінні як самого поняття ефективності, так і критеріїв і системи показників її оцінки. Поряд з «ефективністю» синонімічно вживаються поняття «результативність», «якість». Існує широка варіативність видів і форм прояву ефективності - за наслідками отриманих результатів, характером витрат, видами діяльності, рівнем і умовами оцінювання, методом визначення, типом процесу, ступенем збільшення ефекту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зустрічаємо такі види ефективності: ефективність нових засобів виробництва – співвідношення витрат на впровадження до отриманих результатів – зміна виручки, собівартості. Ефективність інвестицій, капітальних вкладень, в оновлення виробництва, зовнішньоекономічних зв'язків, зовнішньої торгівлі, міжнародної спеціалізації та кооперування, праці, ринкового регулювання, суспільного виробництва, техніко-економічного стану, тощо. Для оцінки ефективності розвитку підприємств промисловості в Україні та багатьох країн світу застосовується показник доданої вартості (валової доданої вартості). Наприклад, у [1] пропонується оцінювати системну ефективність розвитку підприємства на основі аналізу простого та розширеного відтворення основних фондів. Пропонується використовувати показник своєчасності господарської діяльності, який враховує відтворювальні цикли основних чинників виробництва та достатність поточного прибутку для їх стійкості.

Дослідниками розробляються питання ефективності процесів не лише на рівні підприємства, але й на макроекономічному рівні – досліджується ефективність функціонування економічних підсистем. Наприклад, досліджується ефективність податкової системи, і розглядається як відношення абсолютного обсягу надходжень податків до витрат на їх адміністрування [2], або аналізується ефективність використання бюджетних коштів країни, як головного чинника досягнення оптимальних параметрів функціонування економіки. Під ефективністю використання бюджетних ресурсів розуміється досягнення поставлених цілей і задач у межах реалізації державних програм шляхом співвідношення отриманого результату й виконаних витрат. Критерієм ефективності слугує обсяг використаних видатків на виконання державних послуг [3].

Глобалізаційні та інтеграційні процеси підвищують практичний інтерес до складників оцінки ефективності. Фахівці вважають, що інтеграція є основним фактором підвищення ефективності діяльності підприємств [4].

Мета дослідження. Дослідження основних методологічних аспектів теорії ефективності. Розглянути історичну трансформацію поняття, різноплановість поглядів на сутність категорії та сфери термінологічної поширеності, застосовувані методи дослідження.

Основні результати дослідження. Ефективність є загальносистемною категорією, вона віддзеркалює дію всіх всебічних економічних законів як на рівні економічної системи так і на рівні підприємства. Узагальнюючи, можна стверджувати, що трактування «ефективність» є неоднозначним, що ускладнює механізми відбору критеріїв та показників ефективності господарювання.

Аналізуючи підходи до оцінки економічної ефективності планової економіки, можна стверджувати про її вузькість. Групи показників ефективності виробництва використовувалися переважно для оцінки виробничого процесу, для цього розраховували показники рентабельності, показники управління трудовими ресурсами (продуктивність праці), показники використання робочого часу, управління основними фондами (оборотність активів, прибутковість капіталу), показників управління матеріальними ресурсами (затратоємність) [5]. Під загальним економічним ефектом від звичайної діяльності підприємства розумілася сумарна вартість тих частин валових доходів (матеріальних та інших операційних витрат, амортизації, чистої продукції), які в розглядуваному періоді одержано за рахунок відносно зекономленої уречевленої та живої праці [6].

Можна стверджувати про ресурсну орієнтованість вищезазначеного підходу, адже до розрахунків беруться показники уречевленої та живої праці у відношенню до випущеної продукції. В іноземній літературі ХХст. категорії економічної ефективності трактується через взаємозв'язок «витрати-випуск» [7], коли суспільство прагне використовувати ефективно обмежені ресурси, тобто отримати максимальну кількість товарів та послуг з обмеженого ресурсу.

Погоджуємося з дослідниками [7,8] які вважають, що надійним теоретично-термінологічним джерелом є державний стандарт ДСТУ ISO 9000:2007 [9], що дозволяє систематизувати аксіологічні аспекти компонентів господарської діяльності господарюючих систем. Хоча стандарт не дає пояснення методологічному апарату проведення розрахунків для оцінювання ні результативності, ні ефективності, в ньому подано термінологічну базу: ефективність (efficiency) – співвідношення між досягнутим результатом та витраченими ресурсами. В той час як для синонімічно вживаних термінів подано такі визначення як результативність (effectiveness) – міра реалізації запланованої діяльності і досягнення запланованих результатів.

Поряд з результативністю та ефективністю, ще одним підсумковим показником діяльності виробничої системи пропонується також вживати поняття якості [8], тобто відповідність сукупності власних характеристик об'єкта до висунутих вимог. При цьому наголошується, що поняття «якість», «ефективність», «результативність» є двофакторними показниками, так як містять співвідношення «властивості - вимоги», «результат-мета», «результат-ресурси».

В той час як більш повну аксіологічну картину функціонування процесів виробництва може характеризувати трьохфакторний показник: «результат-витрати-метод», тобто показник квалітативності. У таблиці подано співвідношення аксіологічних (оціночних) понять у сфері виробництва: якість, результат, ефективність [8]:

Таблиця 1 - Співвідношення аксіологічних понять у виробничій сфері

Поняття	Структура поняття	Визначення
Ефективність	Результат-витрати	Співвідношення досягнутого результату до витрат на реалізацію
Результативність	Результат-план	Співвідношення результату до запланованого завдання
Якість	Результат-вимоги	Співвідношення суттєвих властивостей до вимог як висунуті
Квалітативність	Результат-витрати-метод	Співвідношення досягнутого результату до витрат з урахуванням методу реалізації

Таким чином, для обрахунку ефективності слід оперувати показниками досягнутого результату та витрат. Неоднозначними є погляди науковців щодо вибору результату діяльності та витрат. Беручи за головний результуючий показник діяльності компанії прибуток, виділяють такі технології дослідження результативності:

Таблиця 2 - Технології дослідження результативності за прибутком

Автор	Особливості
Лоулорел А.	Продуктивність інтегрує перебіг усіх бізнес процесів і враховує такі напрями: цілі діяльності, коефіцієнт корисної дії компанії, корпоративна ефективність, порівнянність результатів, прогресивність зміни тенденцій.
Голд Б.	Результативність залежить від швидкості оборотності інвестицій, і залежить від ціни продукції, витрат на одиницю продукції, рівня використання основного капіталу, результативності використання основного капіталу, пропорції розподілу між основним і оборотним капіталом компанії.
Скот Д. Сінк	Вирізняє такі критерії результативності, як дієвість (effectiveness), економічність (efficiency), якість, прибутковість (profitability), продуктивність (productivity), якість (quality of work life) трудового життя, інноваційність (innovation)

Узагальнення сучасних теоретичних доробок з питань оцінювання результативності господарської діяльності дало можливість виділити такі підходи.

По-перше, ринковий, коли результативність визначається показниками конкурентоспроможності й ринкової вартості у ході стратегічного планування. У даному випадку оцінюється досягнення стратегічних цілей, які були побудовані з урахуванням діяльності конкурентів.

По-друге, фінансовий, результативність визначається на внутрішній фінансовій звітності за допомогою показників прибутковості, економічної доданої вартості, які слугують для ретроспективної і поточної діяльності структурних бізнес-одиниць.

По-третє, витратний, коли результативність визначається у показниках собівартості і коефіцієнтах економічності і використовуються для управління витратами компанії.

По-четверте, не фінансовий, коли за допомогою методів соціології, кібернетики, інформатики визначаються такі результативні показники як задоволеність клієнтів, інноваційність .

Слід зазначити, що у практичній діяльності підприємства існує ієрархічності цілей, що визначає відмінності у виборі результативного показника на кожному рівні ієрархії та оцінювання ефективності. Так, мету на рівні підприємства визначає власник, на рівні структурних підрозділів – менеджмент, тому можна говорити про ієрархічну ефективність. Див. табл.3

Таблиця 3 - Ієрархічність ефективності підприємства (модифіковано автором з [10])

Рівень ієрархії	Витрати	Результат	Ефективність
Власник	Власний капітал	Приріст власного капіталу	Ефективність власника
Управлінський персонал	Одноразові, поточні витрати	Прибуток	Економічна ефективність
Стейхолдери	Ринкова вартість підприємства	Приріст ринкової вартості підприємства	Ефективність бізнесу

Як бачимо результативним показником діяльності підприємства є не лише прибуток, а й приріст власного капіталу, і приріст ринкової вартості підприємства. Згідно до рівня управління обираються і витрати: власний капітал, одноразові поточні витрати, ринкова вартість підприємства. Додаємо щодо витрат підприємства, то пропонуються різні підходи щодо управління ефективністю витрат. Розглядаються такі показники як валова рентабельність виробничих витрат, рентабельність операційних витрат, адміністративних витрат, постійних витрат. Дискутуються питання щодо системності витратного оцінювання та розробки узагальнюючого показника ефективності управління витратами [11].

Реалії сьогодняшнього ділового життя вказують на суттєве ускладнення умов господарювання та багатофакторність впливу на ефективність діяльності. Аналіз літературних джерел свідчить, що трансформаційні зміни сутнісного наповнення поняття «ефективність» приймають стратегічне направлення. Ефективне функціонування передбачає досягнення поставленої мети, по-перше, і, по-друге, найбільш економічним способом. Ускладнення даної категорії є закономірним процесом ускладнення відношення підприємства із зовнішнім середовищем. На сьогодні першочергово аналізуються такі показники як адаптивність підприємства, конкурентність, наявність позитивних та негативних екстерналій ринкового середовища.

Наступним аспектом теорії ефективності є циклічність. Будучи соціально-економічною системою, підприємство набуває всіх ознак системи, і передусім циклічності функціонування, коли спрямований рух розвитку підприємства поєднується з повторюваністю окремих процесів та їх складових частин.

Все більше наукових розробок останнім часом приділяється питанням економічного потенціалу підприємства як системи. При чому потенціал слід розглядати не як сукупність окремих ресурсів підприємства для досягнення поставленої мети, а як системну категорію, що відображає здатність підприємства досягти максимальної результативності діяльності за умови заданих ресурсів та зовнішньої економічної ситуації у визначений час.

Тракування економічного потенціалу лише через системний набір використовуваних для діяльності ресурсів (ресурси, фінансові кошти інтелектуальні ресурси, інформації, інновацій) є неповним без включення такого критерію як ефективність використання кожного з ресурсів. Тоді можна розглядати потенціал будь якої економічної системи, до якого належить підприємство, як здатність ефективно використовувати залучені ресурси.

Поняття потенціал розвитку підприємства розглядається через призму ефективності, під яким розуміється здатність підприємства ефективно формувати власні й залучені економічні ресурси з метою досягнення економічного зростання та соціального ефекту [12].

Існування дефініції «потенційний» або обсяг продукції, або потенційні можливості основних засобів, або потенційні можливості використання сировини і матеріалів, потенційні можливості професійних кадрів визначає умови досягнення потенційного стану кожного з перелічених елементів, а саме – ефективне використання.

Є зрозумілим, що економічний потенціал буде ефективно реалізовано за умови ефективності його складових елементів – фінансового потенціалу, виробничого, інтелектуального, інноваційного і управлінського.

Досить обговорюваним є питання ефективності реструктуризації капіталу та результуючого показника ефекту синергії. Існують різноманітні погляди на критерій синергетичного ефекту [13, 14, 15]: прибуток, ринкова вартість корпорації, додана економічна вартість, потік коштів для акціонерів. Існують підходи які ототожнюють синергетичний ефект з загальною ефективністю діяльності корпорації [16].

У харчовій промисловості малі підприємства стикаються з проблемами відсутності власного капіталу, нестачі власних обігових коштів, відсутності системного підходу до управління витратами, залежності фінансово-економічного результату від інфляційних процесів у економіці, існування дебіторської заборгованості та збиткової діяльності. Впровадження замкнених продуктових циклів на основі вертикальної та горизонтальної інтеграції створює для підприємств додаткові можливості для підвищення ефективності діяльності. Під ефектом інтеграційного об'єднання розуміється вигода учасників у вигляді прибутку, функціональної стійкості [17, 18]. Реалізація ефекту інтеграційних структур реалізується через посилення функції нової організаційно-економічної системи управління, посилення конкурентної стійкості створеної структури. Формами інтеграції можуть бути субпідряд, франчайзинг, лізинг, венчурний бізнес, кластерні об'єднання, аутсорсинг, асоціації.

Методики розрахунку комплексного показника оцінки ефективності обраної стратегії передбачають використання таких інструментів як SWOT-аналіз інвестиційної привабливості галузі, що дозволяє оцінити ефективність вибору базової стратегії, для оцінки конкурентної позиції холдингу використовуються бенчмаркінг, що дозволяє проводити порівняльний аналіз ключових факторів успіху. Необхідною є фінансова оцінка стратегічних альтернатив.

Серед важливих напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства вказується на можливість використання передових технологій управління, наприклад, управління бізнес-процесами. У даному випадку інструментами підвищення ефективності діяльності є оптимізація бізнес-процесів, наприклад, за допомогою реінжинірингових технологій, застосування аутсорсингу. Звернення до аутсорсингу підвищує ефективність за рахунок різниці у витратах на виконання певних робіт власними силами і зовнішнім контрагентом, що володіє спеціальним обладнанням, технологіями, знаннями. Однак, скорочення витрат за допомогою аутсорсингу супроводжується певними ризиками, такими як втрата контролю над протіканням бізнес-процесів, створення залежності від якості виконання робіт контрагента, втрата ноу-хау [19].

Ключові показники ефективності – система оцінки, що дозволяє організації оцінити досягнення стратегічних і тактичних цілей. Технологія постановки, перегляду і контролю цілей та задач сформувала сучасну технологію управління «Управління за цілями» П. Друкера, яка передбачає можливі результати діяльності і планування шляхів їх досягнення. «Управління за цілями» з часом доповнилося новими управлінськими концепціями. Сьогодні вона носить назву «Система КПЕ – ключових показників ефективності». В основному систему КПЕ застосовують для визначення результативності адміністративно управлінського персоналу.

Ключові показники ефективності є частиною системи збалансованих показників (засновник Р. Каплан., Д. Нортон), головною задачею якої є виявлення нових засобів підвищення ефективності діяльності та досягнення цілей бізнесу.

Коротко наведемо положення даної системи:

- лише фінансових показників не достатньо для збалансованого всебічного опису стану підприємства, їх слід доповнювати іншими показниками;
- дана система може бути використана не просто як комплексний індикатор стану підприємства, а як система управління, що забезпечує зв'язок між стратегічними намірами власників і операційною діяльністю менеджменту підприємства.

Збалансовуються чотири групи показників:

1. Традиційні фінансові показники, що демонструють фінансові віддачу на вкладені кошти.
2. Описує зовнішнє середовище підприємства, відносини з клієнтами. Акценти робляться на можливість задоволення клієнта та його утримання, залучення нових клієнтів, обсяг ринку.
3. Характеризує внутрішні процеси на підприємстві: інноваційний, розробка продукту, підготовка виробництва, постачання основних ресурсів, виготовлення, збут.
4. Можливості підприємства до росту та навчання. Розглядаються здібності, навички та мотивація працівників, інформаційні системи, організаційні процедури

Висновки. У теорії ефективності досить нечітким є об'єктне визначення ефективності - синонімічно вживаються словосполучення ефективне управління та управління ефективністю. Вживаються поряд терміни «ефективність», «результативність», «якість». Якщо прийняти, що ефективність є співвідношення витрат до результату від певної діяльності, то ефективне управління буде означати відношення витрат на управління до результату від таких дій, а управління ефективністю як цілеспрямований вплив на складові елементи процесу для досягнення мети (підвищення ефективності). Вважаємо, що останнє висловлювання більш точно відображає процес покращення результатів діяльності.

Вибір показників витрат та отриманого результату для оцінки ефективності залежить від мети дослідника: який процес, вид діяльності, рівень оцінювання досліджується. Інтегральний показник ефективності повинен враховувати всі аспекти діяльності підприємства. Можна стверджувати, що інтегральна ефективність економічної діяльності є добутком підпроцесних ефективностей: виробничої, фінансової,

інтелектуальної, інноваційної, управлінської. Більше того інтегральна ефективність буде залежить від ефективності стратегії підприємства та інтеграційної ефективності з урахування ефекту синергії.

Історично поняття «ефективності» набуває конструктивної складності для врахування усіх аспектів зовнішнього та внутрішнього середовища діяльності підприємства. Від ефекту від зекономленої живої та уречевленої праці у плановій економіці теоретики і практики ринкової економіки переходять до таких багатовекторних показників як, наприклад, ринкова вартість компанії, ринкова частка, задоволеність клієнтів, інноваційність.

Для оцінки ефективності впроваджуються різноманітні системи управління ефективністю (результативністю) бізнесу: MBO – управління за витратами П.Друкера, KPI – ключових показників ефективності, BSC – збалансованих показників, Six Sigma – «Шість сигм», EFQM – Європейська організація грамотного управління, Excellence Model – модель переваги. Подальші наукові пошуки слід пов'язати з розробкою концептуальної моделі ефективності підприємства, яка має містити такі базові елементи: наука – інновації – виробництво сировини – переробка сировини – виготовлення кінцевого продукту – збут – споживання.

Список використаних джерел:

1. Гонтарева І.В. Вплив своєчасності відтворювальних процесів на системну ефективність розвитку підприємства Є І.В. Гонтарева // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №2 (116). – С. 60 -76.
2. Римар О.Г. Фіскальна ефективність податкової системи у контексті антикризового регулювання / О.Г. Римар // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №4 (118). – 224 – 227.
3. Мамонтова А.В., Саямон-Михеева Е.Д. Ефективність витратної частини бюджету України / А.В. Мамонтова, Е.Д. Саямон-Михеева // Актуальні питання економіки. – 2011. - №2 (116). – С. 148 – 153.
4. Гудзь Ю.Ф. Інтеграція малих підприємств як стратегічний напрямок підвищення ефективності в нестабільному економічному середовищі / Ю.Ф. Гудзь // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №8 (122). – С. 184-194.
5. Малышев П.А., Шилин И.Г. Критерий эффективности социалистического производства / П.А. Малышев, И.Г. Шилин. – М.: Мысль, 1973. – 321с.
6. Воронін О., Пастух О. Ефективність виробництва і розподіл економії суспільної праці між суб'єктами ринку / О. Воронін, О. Пастух // Економіка України. – 2008. - №3. – С. 27-38.
7. Лігоненко Л.О. Дискусійні питання щодо трактування сутності та співвідношення понять «ефективність» і «результативність» управління підприємством / Л.О. Лігоненко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №10 (88). – С. 207 – 216.
8. Горчакова Е.Н., Поклонский Ф.Е. Качество, результативность, эффективность, качественность: терминологические аспекты / Е.Н. Горчакова, Е.Ф. Поклонский // Экономика промышленности. – 2009, №1 (44). – С. 22-28.
9. Системи менеджменту якості. Основні положення і словник (ISO 9000:2007). – [Чинний від 2007-09-03]. –К.: держстандарт України, 2007. – 29с.
10. Турило А.М., Зінченко О.А. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Фінанси України. – 2008. - №8. – С. 35-44.
11. Загородній А.Г., Ясінська А.І. Оцінювання ефективності управління витратами машинобудівного підприємства на засадах системного підходу. [Електронний документ]. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vnulp/Logistyka/2008_623/47.pdf
12. Калетник Г.М., Заболотний Г.М., Козловський С.В. Інноваційні моделі управління стратегічним економічним потенціалом сучасних економічних систем / Г.М. Калетник, Г.М. Заболотний., С.В. Козловський // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №4 (118). – С. 3 -11.
13. Ансофф И. Стратегическое управление. / И. Ансофф. – М.: Экономика. – 1989. – 358 с.
14. Рудык Б.Н. Конгломеративные слияния и поглощения: Книга о пользе и вреде портфельных активов: Учебно-практическое пособие / Б.Н. Рудык – М.: Дело. – 2005. – 204с.
15. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов. - : Учебник для вузов. / Р. Брейли, С. Майерс. – М: Олимп-Бизнес, 1997. – 1120с.
16. Марченко В.М. Методичні підходи до оцінювання синергетичного ефекту злиття та поглинань / В.М. Марченко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №4 (118). – С. 135 -142.
17. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия/ И. Ансофф. Спб: Питер. – 1999. – 416с.
18. Буряк П. Інтегровані корпоративні структури в підприємстві України / П. Буряк // Фінанси України. – 2003. - №9. – С. 50-61.
19. Парсяк В.Н. Управління бізнес-процесами – інструмент підвищення ефективності організації / В.Н. Парсяк // Актуальні питання економіки. – 2011. - №7 (121). – С. 131 – 138.

Ключові слова: ефективність, результативність, прибуток, виробнича діяльність, управління

Ключевые слова: эффективность, результативность, прибыль, производственная деятельность, управление

Keywords: efficiency, productivity, profit, production activity control